

Knoops' Advocaten
T.a.v. dhr. mr. G.G.J.A. Knoops en mevr. mr. C.J. Knoops-Hamburger
Tommaso Albinonistraat 2
1083 HM AMSTERDAM

Datum 9 januari 2024
Uw kenmerk 2077/GJK/ed
Zaaknummer 18/03149 H

Betreft: Brief inzake het verzoek om nader onderzoek op de voet van artikel 461 Sv ingediend namens veroordeelde [verzoeker] door mr. G.G.J.A. Knoops en mr. C.J. Knoops-Hamburger.

Geachte heer Knoops en mevrouw Knoops-Hamburger,

Bij schrijven van 19 maart 2018 heeft mr. C.M. Buisman, destijds advocaat te Amsterdam, de procureur-generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden op de voet van artikel 461 Sv benaderd met een verzoek tot het verrichten van nader feitenonderzoek naar het bestaan van gronden voor de herziening van de onherroepelijke veroordeling van [verzoeker]. U heeft deze zaak overgenomen van mr. Buisman.

Inleiding

Bij arrest van 7 juli 2011 werd uw cliënt door het gerechtshof te Den Haag - op grond van artikel 8 Wet Oorlogsstrafrecht - tot een levenslange gevangenisstraf veroordeeld voor zijn betrokkenheid bij een drietal oorlogsmisdrijven gepleegd in april 1994 in Mugonero, althans in de omgeving van de stad Kibuye (Rwanda), tijdens de zogeheten 'Rwandese genocide', die plaatsvond van 6 à 7 april tot medio juli 1994. Het betreft - kort gezegd - de volgende delicten:

- 1) De 'ambulancemoorden': de verzoeker zou samen met anderen omstreeks 13 april 1994 een ambulance hebben gedwongen om te stoppen en naar het nabijgelegen Mugonero te rijden, waar de inzittenden moesten uitstappen. Twee Tutsi-vrouwen en hun kinderen, die zich onder de passagiers bevonden, werden gedood. De chauffeur ([slachtoffer 1]) en een jong meisje ([slachtoffer 2]) liepen lichamelijk letsel op.
- 2) De aanval op het Zevendedagsadventistencomplex: de verzoeker zou samen met anderen op 16 april 1994 ongewapende Tutsi-burgers op het complex van de Zevendedagsadventisten hebben aangevallen en tal van hen hebben gedood.
- 3) Het incident met het gezin [A]: de verzoeker zou samen met anderen op 27 april 1994 in Mugonero aan [slachtoffer 3], haar partner [slachtoffer 4] en hun zoontje [slachtoffer 5], bij een wegversperring de doorgang hebben geweigerd, en hen vervolgens hebben vernederd en bedreigd.

Dat deze misdrijven hebben plaatsgevonden staat niet ter discussie. De verzoeker heeft zijn betrokkenheid bij deze misdrijven betwist.

Op 26 november 2013 heeft de Hoge Raad het tegen het arrest van het gerechtshof ingestelde cassatieberoep verworpen, waarna de uitspraak onherroepelijk is geworden.

1 0 7 9 8 0 6 1

Het verzoekschrift van mr. C.M. Buisman heb ik op 23 augustus 2018 ter advisering doorgeleid naar de adviescommissie afgesloten strafzaken (ACAS). Op 23 mei 2023 heeft de ACAS haar advies uitgebracht, en dat is u onverwijld ter hand gesteld. Het tijdsverloop tussen de ontvangst van het dossier en het uitbrengen van het advies bleek aanzienlijk langer dan de termijn die de ACAS gebruikelijk nodig heeft. Dit is voor een belangrijk deel veroorzaakt doordat in het verzoek wordt verwezen naar verklaringen die door drie beperkt anonieme getuigen zijn afgelegd in een Canadese procedure tegen een andere verdachte van genocide, Mungwarere. Op verzoek van de ACAS heeft de procureur-generaal bij de Hoge Raad stappen gezet om de verklaringen van deze getuigen te verkrijgen, alsmede toestemming van de Canadese autoriteiten om deze getuigenverklaringen in enige vorm te mogen gebruiken in procedures in Nederland. Een en ander heeft de nodige tijd in beslag genomen.

Bij schrijven van 22 september 2023 heeft u op het advies van de ACAS gereageerd.

Het verzoek

Met ingang van 1 oktober 2012 is wettelijk vastgelegd dat de procureur-generaal bij de Hoge Raad kan worden verzocht om nader feitenonderzoek te verrichten naar het bestaan van gronden voor de herziening van een onherroepelijke veroordeling. Als een dergelijk verzoek aan de formele vereisten voldoet wordt het toegewezen, behoudens indien er onvoldoende aanwijzingen zijn dat er mogelijk sprake is van een grond tot herziening, of indien het verzochte onderzoek niet noodzakelijk is.

In het verzoekschrift is verzocht nader onderzoek in te stellen naar verzoekers (vermeende) betrokkenheid bij de hiervoor genoemde delicten. Betoogd is dat er nieuwe omstandigheden aan het licht zijn gekomen die de rechter destijds bij het onderzoek ter terechtzitting in hoger beroep niet waren gebleken, en evenmin waren gebleken op enig moment voordat de veroordeling van de verzoeker onherroepelijk is geworden.

Het betreft (1) de resultaten van een analyse van het Project Gerede Twijfel en (2) een drietal getuigenverklaringen afgelegd in de Canadese strafzaak tegen de genoemde Mungwarere. Deze nieuwe omstandigheden raken volgens het verzoekschrift in de kern de betrouwbaarheid (en daarmee de bruikbaarheid) van de getuigenverklaringen op basis waarvan de verzoeker is veroordeeld, en vormen, zo begrijp ik, aanknopingspunten voor een nader feitenonderzoek. De (eventuele) resultaten van dit nadere onderzoek zouden een nog in te dienen verzoek tot herziening op grond van een 'novum' kunnen onderbouwen. Daarbij is verzocht om rechtshulp aan het MICT, Canada en de Rwandese autoriteiten.

De ACAS is gevraagd zich uit te laten over de vraag naar het nut en de noodzaak van het nadere onderzoek dat in het verzoekschrift is voorgesteld, alsook naar de vraag of er naar het oordeel van de ACAS andere aanknopingspunten zijn voor nader onderzoek naar het bestaan van gronden voor herziening van de veroordeling.

De analyse van het Project Gerede Twijfel

In 2017 is door het Project Gerede Twijfel onder leiding van de rechtspsychologen prof. dr. P.J. van Koppen en dr. A. Vredevelde (hierna: PGT) geconcludeerd dat de verzoeker voor geen van de drie feiten had mogen worden veroordeeld, omdat de voor het bewijs gebruikte getuigenverklaringen niet betrouwbaar zijn, de Nederlandse autoriteiten zich teveel hebben laten leiden door de Rwandese autoriteiten en het bovendien heeft ontbroken aan een kritische en onafhankelijke houding bij zowel de Nederlandse onderzoekers als rechters.¹

¹ Die analyse van het Project Gerede Twijfel is neergelegd in het boek: G. de Bruïne, A. de Boer, T. Dehaene, A. Vredevelde & P. van Koppen, *Een Rwandees kaartenhuis. Een wirwar van wankelende verklaringen*, Den Haag: Boom criminologie 2017.

Feit 1: ambulancemoorden en feit 3: incident gezin A

Hoewel het PGT tot een andere waardering van de door het hof voor de feiten 1 en 3 gebruikte getuigenverklaringen is gekomen, stelt de ACAS zich op het standpunt dat er geen aanwijzingen zijn die aannemelijk maken dat de getuigen van wie de verklaringen zijn gebruikt voor het bewijs van de feiten 1 en 3 onbetrouwbaar zouden zijn. Nu aan het verzoek in de kern enkel de analyse van het PGT ten grondslag ligt, en deze analyse niet meer behelst dan een andere waardering van dezelfde feiten, heeft de ACAS geadviseerd geen nader onderzoek te verrichten naar (de totstandkoming van) de voor verzoeker belastende getuigenverklaringen over de feiten 1 en 3.

In uw reactie op het advies van de ACAS herhaalt u uw standpunt dat de getuigenverklaringen van de feiten 1 en 3 niet bruikbaar zijn voor het bewijs vanwege de samenspanning en beïnvloeding van getuigen door andere getuigen, het Rwandese regime en overlevendenorganisaties.

In deze volg ik evenwel het advies van de ACAS. Het hof heeft destijds oog gehad voor de inconsistenties en discrepanties in de getuigenverklaringen en voor de mogelijkheid van (politieke) beïnvloeding. In zijn arrest heeft het hof gemotiveerd waarom het de verklaringen desondanks betrouwbaar heeft bevonden. Nu aan het verzoek enkel de resultaten van de analyse van het PGT ten grondslag liggen - terwijl daaruit niet iets wezenlijks nieuws is gebleken - zie ook ik geen aanknopingspunten voor nader onderzoek naar de feiten 1 en 3. In het licht van het advies van de ACAS zal ik de feiten 1 en 3 in beginsel dan ook niet betrekken in het door mij te entameren nadere feitenonderzoek. Ik kom thans toe aan de beoordeling van het verzoek tot nader onderzoek voor zover dat feit 2 behelst.

De strafzaak Mungwarere

In de Canadese strafzaak tegen Mungwarere zijn verklaringen afgelegd over de aanval op het Adventistencomplex op 16 april 1994 en de totstandkoming van getuigenverklaringen die Mungwarere in dat verband belasten. Daaruit is gebleken dat een aantal genocideoverlevenden heeft samengespannen en/of voorafgaand aan het afleggen van hun verklaring (mogelijk) is beïnvloed door andere getuigen. Mungwarere is in Canada op 5 juli 2013 vrijgesproken van zijn betrokkenheid bij de aanval op het Adventistencomplex.

Feit 2: De aanval op het Adventistencomplex

De in een herzieningsprocedure te beantwoorden vraag is of het hof dat de verzoeker heeft veroordeeld ten aanzien van verzoekers betrokkenheid bij de aanval op het Adventistencomplex (feit 2) tot een andere weging van de betrouwbaarheid van de gebruikte getuigenverklaringen zou zijn gekomen als het kennis had gehad van hetgeen er in de Canadese procedure jegens Mungwarere ter zake van de aanval op het Adventistencomplex is gebleken omtrent samenspanning door, en/of beïnvloeding van getuigen. Ter beantwoording van de vraag of thans onderzoek kan worden gedaan naar de totstandkoming van de getuigenverklaringen die voor wat betreft de aanval op het Adventistencomplex belastend zijn voor de verzoeker, heeft de ACAS twee benaderingswijzen tegen elkaar afgezet. In de eerste benaderingswijze is er géén, en in de tweede benaderingswijze is er wél aanleiding nader onderzoek te doen naar mogelijke 'fabricage' van de voor verzoeker belastende verklaringen over feit 2. De ACAS geeft de voorkeur aan de tweede benaderingswijze. Het advies van de ACAS hierover is nogmaals bijgevoegd.

Inmiddels is vastgesteld (1) dat verscheidene getuigen die jegens verzoeker in eerste aanleg belastend hebben verklaard, in de zaak Mungwarere expliciet worden gelinkt aan de 'samenspannende' genocideoverlevenden en (2) dat (vrijwel) alle getuigen die jegens verzoeker in hoger beroep belastend hebben verklaard bij de Nederlandse instanties zijn aangebracht door twee getuigen die in de Canadese procedure blijken te hebben samengespannen en/of andere getuigen te hebben beïnvloed. Gelet op het voorgaande kunnen vraagtekens worden geplaatst bij de betrouwbaarheid van de getuigenverklaringen omtrent verzoekers betrokkenheid bij de aanval op het Adventistencomplex. Ik zie dan ook reden voor onderzoek naar de totstandkoming van de getuigenverklaringen ten aanzien van feit 2.

In uw reactie op het advies van de ACAS volhardt u in uw stelling dat nader onderzoek naar alle bewezen verklaarde feiten gerechtvaardigd is en betoogt u dat de zaak Mungwarere laat zien dat er in zijn algemeenheid (en dus ook bij de feiten 1 en 3) reden is om in de context van de Rwandese genocide te twijfelen aan het waarheidsgehalte van getuigenverklaringen. Vastgesteld is echter dat de getuigen van wie de verklaringen zijn gebruikt voor de feiten 1 en 3 géén verklaringen hebben afgelegd in de zaak tegen Mungwarere. Reeds om die reden zie ik geen aanknopingspunten voor nader onderzoek naar specifiek de totstandkoming van de getuigenverklaringen ten aanzien van feit 1 en 3. Ook de door u in uw reactie aangedragen algemene gronden over 'de context van de genocide' brengen geen noodzaak daartoe mee.

Conclusie

Ik zal op de weg die mij door de ACAS in haar tweede benaderingswijze is geadviseerd nader onderzoek (doen) verrichten naar de totstandkoming van de getuigenverklaringen ten aanzien van feit 2, met het oog op het mogelijke bestaan van gronden voor herziening van de onherroepelijke voordeling van de verzoeker voor dat feit.

Hoewel de nadere invulling van dit onderzoek nog verder moet worden bepaald (zie hieronder), merk ik op dat mogelijk niet al uw verzoeken in volle omvang inwilligbaar zijn. De ACAS heeft geadviseerd dat het niet opportuun is om rechtshulpverzoeken te doen aan het MICT en evenmin aan de Rwandese autoriteiten.

Bij de huidige stand van zaken verwijs ik u naar mr. C. Boom, u welbekend, die als coördinerend rechter-commissaris is verbonden aan de rechtbank Noord-Holland, locatie Haarlem, en die ik bereid heb gevonden in deze als rechter-commissaris op te treden. Onder haar regie zullen zij, u en ik overleggen over de nadere invulling en het verloop van het onderzoek.

Deze brief en het advies van de ACAS zullen geanonimiseerd worden gepubliceerd op de website van de Hoge Raad.

Hoogachtend en met vriendelijke groet,

D.J.C. Aben,
advocaat-generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden
namens deze,

L.S. Li
Administratief juridisch medewerker

